

RAZVOJ MLEKARSTVA SR MAKEDONIJE U PERIODU OD 1960. DO 1980. GODINE*

Duška LAZAREVSKA, dipl. inž., OOZT Institut za stočarstvo, Skopje,
R.O. Zemjodjelski fakultet

U zavisnosti od prirodnih i ekonomskih uslova, u kojima se razvijala poljoprivreda SR Makedonije, njeno intenziviranje ide različitim putem. Jednog od njih prati razvitak stočarstva u okviru kojega se poseban značaj pridaje mlekarsstvu, koje kao mlađa privredna grana poslednjih godina prerasta u modernu industrijsku proizvodnju, uklapajući se sve više u područje prehrambene industrije.

Prateći razvitak mlekarsstva SR Makedonije, može se konstatirati da je u proizvodnji mleka do danas postignut značajan napredak i to ne samo u kvantitativnom već i kvalitativnom smislu.

Stanje ukupne proizvodnje mleka u SR Makedoniji za period od 1960. do 1980. godine prikazano je u tabeli 1.

Tabela 1

Proizvodnja mleka u periodu 1960. do 1980. godine

u hiljadama

Godina	Kravlje mleko		Ovčije mleko		Ukupno	
	lit.	%	lit.	%	lit.	%
1960.	51.200	59,49	38.475	40,51	89.675	100,00
1970.	56.306	59,28	38.677	40,72	94.983	100,00
1975.	79.691	67,53	38.324	32,47	118.015	100,00
1976.	84.121	68,34	38.969	31,66	123.090	100,00
1977.	84.901	68,64	38.785	31,36	123.684	100,00
1978.	90.333	67,60	43.287	32,40	133.620	100,00
1979.	93.964	66,90	46.495	33,10	140.459	100,00
1980.	95.204	67,12	46.638	32,88	141.842	100,00

Iz tabele se može uočiti sledeće:

1. Ukupna proizvodnja mleka je u stalnom porastu i u poređenju sa 1960. godinom ona je porasla za 58%.

2. Taj porast je rezultat povećanja proizvedenog kravljeg mlijeka za 79% a ovčijeg mleka za 21%.

3. U ukupnoj proizvodnji u SR Makedoniji kravlje mleko učestvuje sa oko 67%, a ovčije sa oko 33%.

Stanje ukupne proizvodnje mleka po sektorima za period 1960. do 1980. godine prikazan je na tabeli 2.

Analizirajući proizvodnju mleka za period 1960. do 1980. godine po sektorima dolazimo do konstatacije da u odnosu na 1960. godinu povećanje ukupne

* Ovaj članak napisan je na molbu Redakcije kako bi se s referatima štampanim u »Mlekarsstvu« 2, 3. i 4/82. godine dobio bolji uvid o mlekarsstvu naše zemlje.

proizvodnje mleka u 1980. godini na društvenom sektoru iznosi 120% a na individualnom 45,50%. Pri tome valja naglasiti da je proizvodnja kravljjeg

Tabela 2

Proizvodnja mleka po sektorima u periodu 1960.—1980. godine

u hiljadama

Godina	Kravlje mleko		Ovčije mleko		Ukupna proizvodnja	
	Društveni	Individ.	Društveni	Individ.	Društveni	Individ.
1960.	11.500	39.700	3.375	35.097	14.875	74.797
1970.	18.776	37.529	4.838	33.839	23.614	71.368
1975.	28.591	51.100	3.305	35.019	31.896	86.119
1976.	29.799	54.322	3.059	35.910	32.858	90.232
1977.	30.461	54.440	2.867	35.918	33.328	90.358
1978.	31.617	58.716	3.192	40.095	34.809	98.811
1979.	31.872	62.092	3.085	43.409	34.957	105.501
1980.	30.011	56.160	2.958	43.680	32.969	108.940

mleka na društvenom sektoru veća za 161% a na individualnom za 64%. Kod ovčijeg mleka povećanje proizvodnje na individualnom sektoru iznosi 24,45% a na društvenom sektoru proizvodnja je smanjena za 12,36%.

Izneti statistički podaci o proizvodnji mleka za protekli period od 20 godina poklapaju se sa predviđanjima u dugogodišnjem programu razvoja stočarstva u SR Makedoniji, a to je tendencija konstantnog povećanja produkcije ne samo kravljjeg, već i ovčijeg mleka u svim područjima SR Makedonije i to kako na društvenom tako i na individualnom sektoru.

Prema tome upoređenju sa stanjem od pre dvadesetak godina u Makedoniji učinjen je značajan korak napred u odnosu na proizvodnju mleka. Međutim, to je samo prva etapa kojom se prema uslovima i mogućnostima u našoj Republici ne smemo zadovoljiti tim pre što se prema priloženoj tabeli 3 po proizvodnji mleka po glavi stanovnika u zemlji nalazimo na zadnjem mestu.

Tabela 3

Proizvodnja mleka po glavi stanovnika

Opis	Godina		Indeks 1980/1960.
	1960.	1970.	
SFRJ	134	195	145,50
Slovenija	262	290	110,70
Hrvatska	169	224	132,50
Crna Gora	137	153	111,70
Bosna i Hercegovina	109	186	170,60
Srbija	111	193	173,90
Makedonija	71	75	105,60

Naime, iz tabele 3 se vidi da je prosečna proizvodnja mleka po glavi stanovnika u SFRJ u 1980. godini iznosila 195 lit. a u SR Makedoniji svega 75 litara, a to je manje za 120 lit. Prema tome po sadašnjoj proizvodnji i potrošnja mleka po stanovniku SR Makedonije veoma zaostaje. Zbog toga da bi se podmirile potrebe rastućeg životnog standarda i sve veća potrošnja mleka i mlečnih proizvoda, u buduće moraju se preduzeti mere za rapidno povećanje proizvodnje mleka iz sopstvenih izvora.

U periodu od 1960. do 1980. godine prema raspoloživim podacima u SR Makedoniji postoje i rade 15 mlekara sa sledećim tehničkim kapacitetima: u Skoplju sa dnevnim tehničkim kapacitetom od 100.000 lit., u Kumanovu 15.000, u Štipu 20.000, Svetom Nikoli 5.000, u Berovu 10.000, u Radovišu 10.000, u Strumici 10.000, Bogdanci 10.000, u Kavadaru 20.000, Prilepu 40.000, Bitolju 50.000, Ohridu 5.000, Strugi 10.000, Gostivaru 10.000 i Tetovu 15.000 lit.

Na osnovu pojedinačnih kapaciteta koji se kreće od 5.000 do 100.000 lit. njihov dnevni kapacitet ukupno iznosi oko 250.000 litara. Dakle postojeći kapaciteti za sada su dovoljni da prihvate skoro celokupnu proizvodnju kravljeg mleka i deo ovčijeg na ravničarskim terenima u SR Makedoniji.

Povećanje proizvodnje mleka prema razvojnom programu Republike po-
praćeno je i novim predviđenim kapacitetima.

Delatnost postojećih mlekara u SR Makedoniji u prvom redu sastoji se u obradi kravljeg odnosno proizvodnji pasteriziranog mleka kao i izradi kiselomlečnih proizvoda, maslaca, sladoleda, a od viška mleka i sireva.

Kad je reč o sirsarskoj proizvodnji naših mlekara mora se konstatirati da se ona samo delimično realizira u mlekarskim pogonima i to samo višak mleka. Njen veći deo odvija se u domaćinstvima individualnih proizvođača i privremeno zakupljenih bačija lociranih u brdsko planinskim područjima. Izrada sireva u Makedoniji isključivo je vezana za proizvodnju iz ovčijeg mleka, od kojeg se izrađuju beli meki sir, kačkavalj, bijeni sir, odnosno sirevi koji su udomaćeni u našoj ishrani.

Na kraju može se konstatirati da su se u proteklih 20 godina u proizvodnji i preradi mleka u Makedoniji desile brojne promene koje su dovele do toga da ova mlada grana prehrambene industrije preraste u modernu industriju za preradu mleka.

Literatura

DORĐEVIĆ M. (1970): **Mlekarstvo** 20 (4, 6), 74—81, 125—134.

КАРАС Н. i sar. (1980): **Mlekarstvo** 30, (1), 12—20.

Razvoj mlekarske privrede za period 1976—1985. godine, Rad Saveznog komiteta za poljoprivredu i Instituta za mlekarstvo, Beograd, 1978 god.

Statistički godišnjak 1978, Zavod za statistiku Skoplje.

VUJIČIĆ I. (1972): **Mlekarstvo** 22 (8) 165—180.